

ANKE DE GRAAF

Het leven heeft toekomst

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

1

Janna Dijkema rechtte haar rug. Ze zat op haar eigen stoel, 'moeders stoel' met de hoge leuning. Door het grote raam viel het licht de ruime, gezellige woonkamer binnen.

Het was geen zonnige dag. Witte en lichtgrijze wolken schoven voorbij en hielden de zonnestralen tegen. Deze dag in het vroege voorjaar lonkt naar de komende zomer, had ze die morgen gedacht. Een dag die vertrouwen gaf. Ze had erom geglimlacht, stilletjes alleen in de kamer. Natuurlijk werd het lente en daarna zomer, maar deze dag liet het zien en voelen. De zon gaf al wat warmte en in de voortuin bloeiden sneeuwkllokjes dicht bijeen in de perken, hun witte kelkjes zacht wiegend in de wind.

'Kinderen, ik wil jullie zeggen hoe ik het voel en hoe ik het zie. Ik ben niet oud, negenenvijftig. Ik zeg het met een lachje,' haar blik gleed mild en vriendelijk van Marloes, haar 'oudste dochter, naar Elske, de jongste, 'en ik heb gelukkig geen ernstige kwalen. Af en toe pijn in mijn benen, dat is lastig en vervelend, maar ik kan nog goed lopen. In huis en ook buiten, alleen niet zo ver en ik moet het kalm aan doen.

Ik heb dikwijls maagpijn, maar ook dat is niet ernstig. Want het plaagt me al een paar jaar, maar het wordt niet erger. Als er iets echt niet goed was vanbinnen werd de pijn heviger, zou ik me zieker voelen en zou ik mager worden. Zo stel ik mijn eigen diagnose.

Ik kan me redden, maar het huis is groot en het staat afgelegen hier aan de Zuiderdracht. De naaste burenen wonen zeker zestig meter van me af. Ik zie ze als ze in hun auto voorbijrijden. Als Annie boodschappen gaat doen, bijvoorbeeld. En ik zie Harmen op de trekker. Ze zwaaien naar me als ik voor het raam sta of buiten ben. 'Dag buurvrouw en dag buurman,' maar er is weinig contact tussen ons. Het zijn jonge mensen met een groot bedrijf waarin ze allebei veel werk verrichten.

Ik kan niet meer de fiets pakken en eropuit gaan als ik dat wil, net zoals vroeger; zeven, acht jaar geleden was het nog zo. Als ik toen in huis bleef was het omdat ik in huis wilde zijn. Nu blijf ik in huis omdat het niet anders kan. Dat is een groot verschil.'

De beide jonge, blonde vrouwen aan de ronde tafel knikten. Ze luisterden naar hun moeder met verschillende gevoelens en vragen die ze niet uitspraken, maar vanbinnen bewaarden.

‘Ik ben altijd tevreden en gelukkig geweest in dit huis. Toen vader en ik in 1949 trouwden, vier jaar na de oorlog, waren we dolgelukkig hier te kunnen wonen. Inwonen, wel te verstaan. Er was toen veel inwoning. Er waren te weinig huizen en jongelui die wilden trouwen, woonden in één kamer bij hun ouders of familie. Dikwijls met één of twee kleine kinderen. Met de hoofdbewoners één keuken delen, één wc en in de meeste woningen was geen douche.

Wij trokken in bij vader en moeder Dijkema en het ging heel goed. Mijn schoonouders woonden rechts van de gang, och, jullie weten het toch allemaal, en vader en ik links van de brede gang. De kamer aan de voorkant was onze woonkamer.’ Haar dochters knikten. Ze kenden de kamer. Het was nu moeders slaapkamer.

‘De kleinere achterkamer werd onze slaapkamer. We waren er dolgelukkig mee. Weinig jonge paartjes, vooral in de grote steden, hadden zoveel ruimte als wij. Achter in de gang liet opa Kees een keukentje maken. Het was geen echte keuken, maar we waren er blij mee. Een aanrecht met een gootsteen, wateraanvoer en -afvoer en een kraan.

Op het aanrecht stond een kooktoestel op gas en de timmerman, die voor het geheel zorgde, maakte kastjes onder het aanrecht en hij bevestigde planken aan de muur waarop ik potten en pannen en allerlei dingen kon neerzetten.

Opa was ervan overtuigd dat het tussen oma en mij goed zou gaan; allebei lieve vrouwen,' moeder Janna glimlachte. 'Oma hield haar zoon graag dichtbij zich en ze had mij in haar hart gesloten! Als Willem zoveel van mij hield moest ik toch wel lief zijn?! Opa had er alle vertrouwen in, maar het leek hem beter geen twee prinsessen in de keuken te laten regeren. Het was een fijn en goed besluit.

Ik was erg op vader Kees gesteld. Ik begreep hem beter dan mijn eigen vader, daarover heb ik jullie meer dan eens verteld. Die man is altijd een vreemde voor me geweest. Voor mijn gevoel niet 'mijn eigen vader'. Met mijn moeder was het contact ook niet goed. Zoals ik altijd heb gedacht dat contact tussen een kind en zijn ouders moet zijn. En het kan; zoals het was tussen vader en jullie.' De dochters knikten allebei. Ja, vader was een fijne man, een vertrouwde, lieve figuur in hun leven.

'Ik had meer contact met mijn schoonou-

ders. Mijn ouders waren gesloten en stijf. Ze bouwden geen relatie met hun kinderen op. Met elkaar trouwens ook niet. Ik weet niet waarom ze destijds zijn getrouwd. Niet uit liefde in ieder geval. Of ze hielden die liefde diep verborgen. Niemand mocht er iets van zien. Misschien dachten ze niet na over het contact met hun kinderen.

Veel ouders verdiepten zich daar in die jaren niet echt in. Ze werkten hard en maakten lange dagen. En er werd veel minder over dat soort dingen verteld en geschreven dan nu. Ja, ik kon het prima vinden met vader en moeder Dijkema. En in de omstandigheden van toen leerden we elkaar goed kennen. Er was wederzijds waardering en respect. We waren blij met elkaar. Ik vond in mijn schoonmoeder wat ik in mijn eigen moeder miste: op elkaar gesteld zijn. Dat is belangrijk. Het gezellig hebben samen zit vaak in kleine dingen.

Toen jullie in ons gezinnetje geboren werden, betekende dat voor hen de komst van vrolijkheid en liefde kunnen geven. Ze hadden één zoon,' moeder grijnsde en haar dochters grijnsden mee, ja, ze wisten het, hun vader! 'en twee kleine, enthousiast babbelende meisjes met poppen in wagentjes en springtouwen

en puzzeltjes en die verhaaltjes wilden horen waren heerlijk voor hen. Vooral voor oma.

Willem was als jongen bezig geweest met voetballen op het grasveld aan het eind van het dorp, fietsen door de polder, het liefst snel en uren achtereen. Er was wel een goed contact tussen ouders en zoon. Hij vertelde het hun als er problemen waren. Jullie om hen heen hebben was een blijvend feest. Och, ik hoef er eigenlijk niets over te zeggen. Je herinnert je hoe gezellig en goed het was in ‘de bijenkorf’ zoals grootvader Kees dit huis vaak noemde.

Jullie konden naar opa en oma gaan zo vaak je wilde. Ze legden geen beslag op jullie, trokken je niet naar zich toe en kozen bij conflicten – want er viel natuurlijk weleens iets voor – geen partij. Ze zagen papa en mij als de beslissende partij. Wij waren de ouders en zij de grootouders. En, heel belangrijk, ze hoorden jullie niet uit over wat in onze huiskamer gebeurde of werd besproken.

Later verhuisden opa en oma naar het knusse huis aan de Dorpsstraat en daar woonden ze tot ze kort na elkaar overleden. Wij bleven hier en kregen het hele huis tot onze beschikking. Die ruimte was heerlijk, maar we misten opa en oma in het begin vreselijk. Het was stil zon-

der hen.’ Moeder zuchtte even. Om haar mond lag een lief, maar ook een verdrietig trekje.

‘Na hun dood waren de wandelingen en ritjes naar het dorp voorbij. Daarna trouwde Marloes en jij, Elske, ging ook in de stad wonen. Dat kwam beter uit met je werk, je was dichterbij vrienden en vriendinnen en je wilde zelfstandig zijn, een eigen huisje hebben, een eigen plekje. Ik begreep het toen en ik begrijp het nog, wat het alsjeblieft niet verkeerd op. Ik praat over dingen die jullie weten, het is niet nieuw, maar laat me je voorleggen wat ik voel en hoe ik het zie.

Met vader was het hier goed. Maar sinds hij er niet meer is ben ik hier niet gelukkig. Ik ben bedroefd om zijn dood, maar ik kan het verlies aanvaarden, verwerken, want zo is het leven. Geboren worden, leven en sterven. We hebben het samen goed gehad.

Ik weet dat vader gelukkig was. Met mij, met jullie, hij had een fijne verstandhouding met zijn ouders, ja, zijn leven was goed. We hebben er veel over gepraat. In de tijd van zijn ziekte, maar ook daarvoor. Ik ben tevreden met wat het leven mij heeft gegeven. Mijn gelukkige jaren beleefde ik hier, in dit huis, maar ik voel me er nu niet prettig meer. Ik ben eenzaam.

Het is goed openlijk met elkaar te praten.'

Janna Dijkema tilde de theemuts van de theepot, die in een mandje op de tafel stond. De dikke, kleurige muts was gemaakt in de vorm van een Engels landhuisje, een cottage. Marloes en Jelmer brachten hem mee van een vakantie in Engeland. Janna hield met haar ene hand het oor van de pot vast en behoedde met haar andere hand het deksel voor een val op het glanzende blad van de tafel. Ze schonk de kopjes vol. Het was drie uur in de middag.

'Ik voel me niet prettig. Het is geen verwijt aan jullie, dat weet je wel. Jullie zijn schatten en je zoekt me vaak op, maar ik ben veel uren alleen. Vanaf de dag waarop vader overleed was ik vaak alleen, maar ik had er in het begin minder moeite mee dan nu. Ik wil niet in dit huis blijven en teren op de uurtjes die jullie bij me zijn. Dat is niet goed.

In Hoorn zijn enkele jaren geleden huizen gebouwd in de nabijheid van het tehuis voor ouderen, 'Avondlicht'. Kleine woningen, waarin mensen van boven de vijfenvijftig jaar zelfstandig wonen.

Mevrouw Overweel, zij was enkele jaren geleden bestuurslid van de Bond van Plattelandsvrouwen, woont daar nu ook. En ze vindt het

er heerlijk. Het zijn knusse, gerieflijke huizen in de schaduw van 'Avondlicht'. Aanleunwoningen, zegt Mia Overweel. Een toepasselijke naam. Er wonen oudere echtparen en ouderen, die alleen zijn. Zoals ik.' Ze knikte liefjes naar Elske. Uit Elskes ogen straalde verbazing.

'Daar zijn leeftijdgenoten om me heen. Ik zie dat ik daar een nieuw, al is het dan ook het laatste deel van mijn leven, maar toch een nieuw deel ervan kan opbouwen. De tijd van moeder zijn van een jong gezin is voorbij, de tijd van een fijn leven met vader samen, alle kleine dingen die toen gewoon waren en waarvan ik nu met blijheid terugdenk: de autoritjes, een avondje uitgaan, het is voorbij.

Mogelijk resten mij nog wat jaartjes, ik ben niet oud. Maar ik wil die jaren niet hier in eenzaamheid doorbrengen. Het grote huis benauwt me. Als ik 's avonds door de gang loop naar de kamers achter, waar het stil en donker is, grijpt een vreemde angst me aan. Ik ben niet echt bang, maar toch... Ik ben alleen in huis.

En de tuin aan de voorkant en de tuin aan de achterkant en alle grond om het huis heen zijn te veel voor me om te onderhouden. En de gedachte, dat gaan naar een bejaardentehuis 'de weg naar je laatste plekje' is, zie ik niet.